

Jezikovno-slogovni pogledi na izbrana literarna dela Alme M. Karlin

VIDA JESENŠEK (Maribor)

HORST EHRHARDT (Erfurt)

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-308-1.2>

ISBN 978-961-286-811-6

Pred 130 leti se je v Celju rodila Alma Maksimiliana Karlin (1889–1950), pomembna svetovna popotnica in zelo brana ter priljubljena slovenska pisateljica, pesnica in publicistka, ki je svoja dela objavljala v nemškem jeziku. Zanimanje za življenje in delo Alme M. Karlin ponovno narašča od konca 20. stoletja. Etnologi, literarni zgodovinarji in jezikoslovci iz Slovenije, Avstrije in Nemčije, tj. dežel, ki so ustvarjalno določale Almo M. Karlin, razlagajo njen vpliv na kulturno-zgodovinsko podobo časa in prostora, v katerem je objavljala svoja dela; njeno biografsko, literarno in potopisno ustvarjanje prepoznavajo za kanonsko v srednjeevropski družbi in umetnosti. Monografija predstavlja nove poglede na jezik in slog literarnega tvorstva Alme M. Karlin.

V Sloveniji načrtno prevajamo njena beletristična, biografska in potopisna besedila, saj želimo, da bi literarno delo Alme M. Karlin sprejeli in razumeli kot del slovenske literarne zgodovine. Prevodi omogočajo, da slovenski bralci bolje spoznajo znamenito Celjanko, hkrati pa spodbujajo kritično strokovno-znanstveno razmišljanje o njeni vlogi v slovenskem in skupnem evropskem kulturnem prostoru. Moderna literarna teorija, predvsem feministične študije in študije spolov, prepoznavajo Almo M. Karlin za pomembno nemško pišočo avtorico in politično delujočo osebo (prim. Šlibar 2006 in 2007; Borovnik 2014; Virant 2014 in 2017; Bodrova 2015). Najnovejši celostni pogled na Almo M. Karlin (osebnost, literarno oz. publicistično ustvarjanje, sprejemanje pri bralcih) je bil predstavljen leta 2018 v posebni številki revije *Dialogi* (prim. Pušavec 2018). Zanimive novosti o neumorni svetovni popotnici prinašajo nove in z biografskimi dejstvi dopolnjene raziskave njene bogate etnološke zbirke (prim. Šlibar/Šmitek 1982; Trnovc 2006, 2015 in 2017). Pomembno je, da je Alma M. Karlin postala zanimiva tudi za upodabljalno umetnost – na Krekovem trgu v Celju stoji njen kip v bronu, ki ga je leta 2009 ustvaril akademski

kipar Vasilije Četković Vasko; Milan Dekleva, dobitnik Prešernove nagrade za življenjsko delo, je napisal o njej roman *Telo iz črk. Roman o Almi* (2015), ki je bil leta 2017 preveden v nemščino (*Die Weltbürgerin. Roman über Alma M. Karlin*); Marijan Pušavec in Jakob Klemenčič sta leta 2015 objavila strip *Alma M. Karlin, svetovljanka iz province*; Jerneja Jezernik je napisala dve biografiji o njeni življenjski in umetniški poti: *Alma M. Karlin, državljanka sveta. Življenje in delo Alme Maximiliane Karlin* (2009) in *Nisem le napol človek. Alma M. Karlin in njeni moški* (2016); Marta Frelih je režirala dokumentarno-igrani film *Alma M. Karlin – samotno potovanje* (2009);¹ Uršula Cetinski je na oder Cankarjevega doma postavila monodramo *Alma* (1995), v kateri je svetovno popotnico iz Celja upodobila dramska igralka Polona Vetric; naslednje leto je bila monodrama prenesena tudi na filmsko platno; življenje in dele Alme M. Karlin je bogato predstavljeno tudi na spletu, med drugim tudi na strani z naslovom *Virtualno domovanje Alme M. Karlin*.² Te in številne druge upodobitve/uprizoritve dokazujejo, da je Alma M. Karlin postala (slovenska) kanonska avtorica, ki si v Sloveniji zasluži častitljiv spomin, umetniško-estetsko osveščanje in ozaveščanje, saj je bila v preteklosti deloma pozabljena in poenostavljeno obravnavana avtorica, celostno predstavitev in soodvisno povezavo stvarnih življenjskih danosti in njenega umetniškega ustvarjanja.

Alma M. Karlin je bila rojena v Avstro-Ogrski, v slovenskem delu habsburške monarhije, zato jo dobro poznajo tudi v Avstriji. Kot pisateljica je navajana v najpomembnejših priročniških virih, tudi v *Avstrijskem biografskem leksikonu* (*Österreichisches Biographisches Lexikon*), ki ga izdaja Avstrijska akademija znanosti. Kot pisateljica in avtorica potopisnih besedil z avtobiografskimi in etnološkimi poudarki (prim. Mückler 2012) je uvrščena med opaznejše in raziskovalno zanimive avstrijske ustvarjalce.

Alma M. Karlin je bila v Nemčiji (trideseta in štirideseta leta 20. stoletja) zelo priljubljena in brana pisateljica, po drugi svetovni vojni pa je bilo izdanih manj njenih besedil, npr. krajša s Kitajsko navdahnjena zgodba (1948) in dve mladinski deli (b. l. [1956]) in (b. l. [1965]). Sredi osemdesetih let 20. stoletja so v Nemčiji ponovno »odkrili« njena potopisna besedila in jih prepoznali za pomembno ter kakovostno literarno ustvarjalnost žensk. Literaturo Alme M. Karlin so povezali s tradicijo 18. stoletja, ko so nemške avtorice opazneje posegle na do takrat prevladujoče moško ustvarjalno področje. Nemški raziskovalci

¹ *Alma M. Karlin – Samotno potovanje, dokumentarni film*. <https://4d.rtv slo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-kulturno-umetniški-program/86699318>. Za ogled je potrebna registracija.

² *Virtualno domovanje Alme M. Karlin*. <http://www.almakarlin.si>.

opozarjajo predvsem na feministična raziskovalna izhodišča (npr. Schnieder 1988), z zanimanjem pa obravnavajo medkulturne in družbene vidike literarnih in potopisnih besedil Alme M. Karlin (npr. Stamm 2012 in 2017). Leta 2018 je v Berlinu izšla literarizirana avtobiografija Alme M. Karlin *Ein Mensch wird. Auf dem Weg zur Weltreisenden* (urednica Jerneja Jezernik), ki so jo mediji navdušeno sprejeli in ji izrekli veliko priznanj. Biografski podatki o Almi M. Karlin so Nemcem dostopni tudi v življenjepisnih besedilih o njeni zaupnici in partnerki Thei Schreiber-Gammel (1906–1988) (prim. Burkhardt 2010).

Ponovno zanimanje za življenje in delo Alme M. Karlin je spodbudilo tudi nove, bolj poglobljene jezikovne in slogovne analize njenega geobiografskega in tudi beletrističnega ustvarjanja (prim. Ehrhardt 2015; Wolff/Ehrhardt 2017). Umanjkanje takih raziskav je bilo v preteklosti deloma povezano tudi z razvojem jezikoslovja. Pragmatično-komunikativne raziskovalne metode, ki so se uveljavile v 70-ih letih, so jezikovno analizirale predvsem neliterarna besedila in sporočanjejsko-položajne okoliščine, v katerih so taka besedila nastajala, pri tem pa so se osredinjale na klasifikacijo in opisovanje besedilnih vlog in učinkov, ki jih jezik besedilno uresničuje. Jezikovno-slogovni vidiki besedil so bili zelo redko v središču raziskovalnega zanimanja pragmatičnega jezikoslovja. Alma M. Karlin je bila v tistem času tudi neupravičeno potisnjena na nemško literarno obrobje, to pa do neke mere velja še danes, saj so njeni potopisi za povprečnega nemškega bralca manj zanimivi in zastareli, še posebej, kadar Karlinova piše o tujih, neevropskih kulturah.

Nemška literarna besedila Alme M. Karlin lahko v uvrstimo v več skupin.

Geobiografska besedila na pripovedni način ubesedujejo njeno popotovanje po svetu med letoma 1919 in 1927. Gre za literarizirane potopise, za besedilno vrsto nefikcionalne umetne proze (Klaus Weissenberger: »nicht-fiktionale Kunstprosa«). Zaznamovana je z istovetnostjo avtorice in poročevalke ter z razvidnim časovno-lokalnim sosledjem doživetij in opažanj. Tuj, dotlej neznan svet je prikazan in ovrednoten z evropocentričnih vidikov. Poudarjeni so razumski deli besedil, ki predvsem posredujejo znanja o tujih svetovih in kulturah, pri Karlinovi pa gre tudi za zelo emocionalne odlomke, ki kažejo njen čustveni svet in/ali želijo vplivati na bralčeva čustva.

Ožje literarna besedila temeljijo na umetniški predelavi motivov in tem, ki se dotikajo eksotičnosti in tujosti življenja v geografsko in kulturno različnih delih sveta. Karlinovo še posebej zanimajo Japonska, Koreja, Kitajska, Južna Amerika in Polinezija, predvsem razmišljanje, vedenje in delovanje tamkajšnjih ljudi. Literarno-zvrstno so besedila, ki jih je Alma M. Karlin napisala za

odrasle bralce, novele, kratke zgodbe, romani, drame in poezija. V pripovedno zgradbo leposlovnih besedil pisateljica redno vpleta lastna filozofska-nazorska prepričanja, ki so neposredno navezana na teozofske ideje tistega časa in so Karlinovo zelo pritegnile. Otroška in mladinska besedila Alme M. Karlin kažejo njen posluh za smiselno in učinkovito združevanje novega znanja in razvedrila.

Prispevki v monografiji analizirajo in prikazujejo jezikovne in slogovne značilnosti ter posebnosti literarnega ustvarjanja Alme M. Karlin. Razprave so razvrščene v tri vsebinske razdelke glede na teoretska, metodološka in empirična izhodišča.

Besedila v prvem delu monografije nakazujejo različne pristope k preučevanju literarno-estetskih posebnosti. *Dejan Kos* (Maribor) ponazarja, kako besedila Alme M. Karlin zaznamuje empatična težnja po preseganju meja lastnega sveta s pomočjo estetike in duhovnosti. Pri tem izhaja iz jezikovnofilozofskih in konstruktivistično-kognitivnih domnev o znakovnem značaju jezika, ki zajema tudi ureditvena načela sveta/svetov. Zamisel o avtonomnem subjektu je v besedilih Karlinove sicer razvidna, a glede na estetske možnosti ostaja neizrabljena; odpiranje do drugosti se ne zgodi, jezik in način pisanja ostajata, najbrž pod vplivom teozofskih nazorov, ambivalentna.

Razprava *Sylvie Bräsel* (Erfurt) temelji na pregledu izbranih besedil z vzhodnoazijsko tematiko. Prikazano je, da Karlinova s pisanjem posreduje (zavestno izbrano, takrat deloma tudi manjkajoče) védenje o svetu (potopisi), razvedrilno prikazuje tuje, eksotično (novele) in pri tem sistematično ter ciljno gradi svojo samopodobo. Vse troje je vodilo do avtoričine uveljavitve in prepoznavnosti, ki ju na Nemškem potrjujeta velika priljubljenosti in branost njenih besedil.

Alenka Jensterle-Doležal (Praga) predstavlja pomemben roman Alme M. Karlin, *Svetlikanje v mraku*, ki je v slovenskem prevodu izšel leta 1999, nemški original z naslovom *Windlichter des Todes. Roman aus Siam* pa leta 1933. Prikaže načine, kako so v romanu oblikovane ženske vloge in identitete. Analiza pripovednega sloga, samosvoje metaforike in groteskno-nenavadnih primer kaže, da Karlinova kritično ocenjuje (umetniško-estetsko oblikovano) življenjsko okolje ženske v patriarhalni družbi, obenem pa zagovarja tedanje rasistične predsodke.

Razprava *Melanije Larise Fabčič* (Maribor) temelji na kognitivni metodi besedilnih raziskav, tj. na kognitivno-poetični analizi. Avtorica izhaja iz hibridnosti besedilne vrste avtobiografija in razpravlja o njeni literarnosti,

ki je povezana z ubesedovanjem emocij. Emotivne vsebine so del opisovanja dogodkov v krajih, pomembnih za mlado Karlinovo (Celje, London; Norveška). Prispevek dokazuje, da logično-semantično sklepanje bralcev omogoča njihovo prepoznavanje tudi takrat, ko površinska podoba besedila izrecnih poimenovanj emocij ne izkazuje.

Prispevki v drugem delu monografije prikazujejo različne pristope, s katerimi lahko jezikoslovno proučujemo literarna besedila. *Vida Jesenšek* (Maribor) pregledno predstavi kompleksnost in raznolikost besedilnega sloga. Če ga analiziramo z jezikoslovnih, pragmatičnih in spoznavnih vidikov in ga razumemo v relacionalnem smislu, lahko razumemo povezave in soodvisnosti med splošnimi načeli besedilnega oblikovanja, posebnimi slogovnimi »sredstvi« in vsebinskimi besedilnimi značilnostmi. Po načinih, kako Karlinova v avtobiografiji *Ein Mensch wird* ubeseduje podobo staršev in same sebe, bralec prepozna razvojne določilnice, zaradi katerih je Alma M. Karlin začela potovati in pisateljati.

Inge Pohl (Schwieberdingen) podaja prvi celoviti jezikoslovni opis dela *Windlichter des Todes. Roman aus Siam* (1933). Uvodoma z vidikov besediloslovja in stilistike analizira besedilno zgradbo in medsebojne odnose literarnih likov. Izpostavi funkcijskost pripovedne perspektive in pripovednostrukturno realizacijo tematike. V nadaljevanju jezikovno analizira glavni literarni lik. Ob konceptu/pojmovnem polju 'mešanje ras', ki prepreda celotno besedilo, nazorno pokaže, kako Karlinova – tudi glede na takratne politične nazore – posreduje rasistične vsebine, ki so za današnjega bralca moteče.

K temeljnim značilnostim večine literarnih besedil Alme M. Karlin sodijo načini ubesedovanja čustev in njihovo vzbujanje pri bralcih. *Hana Bergerová* (Ústí nad Labem) obravnava dve geobiografski besedili s toposom 'Južno morje' in dokazuje, da Karlinova dosega čustvenost na različne načine. Odvisno od funkcije besedila in želenih učinkov pri bralcih se odloča za eksplicitne in implicitne oblike ubesedovanja čustev, pri tem pa izrablja različne ravnine oz. sestavine jezikovnega sistema. Raba posebnih jezikovnih sredstev nakazuje razlike med oblikami potopisne literature, npr. razlika med potopisno pripovedjo z visoko stopnjo čustvenosti in etnografsko predstavitevijo z nizko stopnjo čustvenosti.

Razprave v tretjem delu monografije preučujejo ustvarjalno rabo jezika pri Almi M. Karlin. Bralec opazi jezikovno ustvarjalnost, ko posamezna jezikovna sredstva ali načine ubesedovanja občuti in dojema kot nenavadne, nepričakovane, odstopajoče od običajnega. *Urška Valenčič Arh* (Ljubljana) proučuje

rabo frazeoloških izrazov v delu *Der blaue Mond. Eine Erzählung für Jung und Alt* (1938) in jo primerja s slovenskim prevodom. Zanima jo sporočajska in umetniška ustreznost prevoda posameznih leksikalno-skladenjskih enot. Ugotavlja, da Karlinova frazeološke izraze skladno z besedilnimi funkcijami tudi smiselno prenavlja. Dokazuje, da je frazeologija v opazovanem besedilu pogosto odraz časa, v katerem je besedilo nastalo; pri sodobnem bralcu to otežuje razumevanje. Pisateljica uporablja družbeno in kulturno sooznačeno frazeološko izražanje, prevzeto iz tujih jezikov in kultur, bralcu v pomoč pa dodaja parafraze in metakomentarje.

Alja Lipavc Oštir (Maribor) raziskuje zemljepisna imena in uvodoma predstavi njihovo vlogo v besedilih. Zemljepisno lastno- in občoimenskost povezuje z besedilnimi lastnostmi oz. s pisateljičinimi sporočajskimi namerami, oboje pa obravnava glede na postopke prevajanja, parafraziranja in metaforizacije, ki jih Karlinova v besedilu udejanja.

Simona Štavbar (Maribor) domneva, da geobiografska besedila Alme M. Karlin vsebujejo vrednotenjske izjave in utrjujejo družbene predsodke. Karlinova s številnimi evfemizmi in disfemizmi, s katerimi stvari, ljudi in dogodke »posredno« poimenuje, prikriva ali poudarja vrednostne sodbe. Formalno gre za eno- in večbesedne lekseme ali stavke; na pomenski ravni je »nadmestni izraz« posledica spreminjanja pomena (npr. poudarjanje posameznih pomenskih vidikov, posploševanje in metaforizacija), izpuščanje takih izrazov pa prav tako učinkuje evfemistično. Koncepti/pojmovna polja 'rasa', 'spol', 'prostitucija' in 'tabu' so pri Karlinovi pogosto olepšani; pisateljica z njihovo različno rabo posredno ubeseduje tudi lastne vrednostne sodbe in nazore.

Alma M. Karlin učinkovito izrablja besedotvorne možnosti nemškega jezika. *Inge Pohl* (Schwieberdingen) proučuje ustvarjalno rabo priložnostnih tvorjenk (okazionalizme) v romanu *Windlichter des Todes (Svetlikanje v mraku)*, tj. besed, ki praviloma nastanejo iz trenutne besedilno vezane potrebe, pomensko in pragmatično pa so odvisne od sobesedila. Predstavljeni so strukturni in semantični besedotvorni vzorci, po katerih Karlinova tvori tako besedje, predvsem glagole in pridevnike, saj primerljivih samostalnikov ni veliko. Dokazano je, da so okazionalizmi funkcionalno pomembni – na bralca učinkujejo (predvidoma) na poseben način (emocionalizacija, dramatizacija, vzbujanje asociativnih povezav, jezikovna ekonomija), Almi M. Karlin pa omogočajo samopredstavitev, saj z njimi dokazuje, da izvrstno obvlada jezik.

Monografija obravnava doslej neraziskana področja, ki so povezana z jezikovno-slogovno podobo literarnih del Alme M. Karlin. Odpira nova pomembna

raziskovalna vprašanja o jeziku in slogu Alme M. Karlin in spodbuja nadaljnji znanstveni razmislek. Literarnovedno so bila pripovedna dela Alme M. Karlin doslej le delno raziskana. Razmeroma dobro so bili opisani oz. analizirani njeni potopisi in roman *Windlichter des Todes* (1933), analitično-kritično pa bo potrebno obravnavati še vsa njena objavljena literarna besedila. Literarni opus Alme M. Karlin je potrebno znanstveno utemeljiti in ga umestiti v evropski literarni razvoj 30-ih in 40-ih let prejšnjega stoletja, to pa bo omogočilo nove jezikoslovne raziskave njenega jezika, predvsem izčrpno analizo jezikovnih in slogovnih značilnosti njene nemščine. Jezikoslovne raziskave literarnih besedil Alme M. Karlin bi bile lahko še bolj natančne, če bi upoštevale, da njen literarni opus tvori mrežo besedilnih vrst, urejeno po paradigmatičnih, sintagmatskih ali hierarhičnih načelih. Na ta način bi lahko preučili sporočanje-pragmatična razmerja med vsebinsko podobnimi literarnimi in publicističnimi besedili za odrasle bralce in mladino, bolj poglobljeno pa bi lahko razpravljali tudi o jezikovno-slogovnih podobnostih in razlikah – to bi omogočilo, da bi celovito spoznali temeljne značilnosti individualnega sloga Alme M. Karlin.

Bolj natančno bo treba raziskati tudi posamezne jezikovne pojave v pisateljičinih besedilih. Tako je npr. celostno še neovrednotena pogosta raba frazeološkega izrazja, ki bi jo lahko analitično raziskovali glede na raznolikost besedilnih funkcij. Posredovanje strokovnega in svetovnega znanja ima pomembno vlogo v vseh njenih besedilih, saj je neposredno povezano z besedjem in različnimi tipi pragmatičnih jezikovnih dejanj. Alma M. Karlin si je nenehno prizadevala pisati razvedrilno. Pomembno bi bilo preučiti, kako sta obe nameri medsebojno povezani in kako se jezikovno udejanjata. Prav tako bi bilo potrebno za literarnovedno in jezikoslovno proučevanje čim prej prevodoslovno ovrednotiti v slovenščino prevedeni literarni opus Alme M. Karlin.

Naslovnica monografije je oblikovana na osnovi lista št. 22 iz serije *Akvarelnice in akvalumini* (Oto Rimele, akvarel na papirju, 13 × 13 cm, 2015). Urednika se zahvaljujeva slikarju in vizualnemu umetniku iz Maribora za dovoljenje, da objaviva njegovo delo na naslovnici monografije. Akvarel ni nastal v neposredni povezavi z Alme M. Karlin, lahko pa spodbudi razmislek o osebi, ki je bila tesno povezana s »staro« Evropo, na popotovanju po svetu pa je nenehno hrepenela po svobodi, se izgubljala v pisateljskih fantazijah ter živela kot miselno in čustveno trden, vendar hkrati tudi razcepljen človek.

Literatura

Anna G. BODROVA, 2015: Gender-Aspekte von Reiseberichten Alma Maximiliane Karlins. *Phänomenologie, Geschichte und Anthropologie des Reisens. Internationales interdisziplinäres Alexander-von-Humboldt-Kolleg in St. Petersburg 16.–19. April 2013*. Hg. Larissa Polubojarinova, Marion Kobelt-Groch, Olga Kulishkina. Kiel: Solivagus, 158–166.

Silvija BOROVIK, 2014: Alma Karlin – svojevrstna pisateljska osebnost. *Slavia Centralis* 7, 1, 86–94.

Matthias BURKHARDT, 2010: *Malerin – Partisanin – Mystikerin. Eine persönliche Annäherung an die Biographie der Mecklenburgischen Pastorentochter Thea Schreiber-Gammel (1906–1988)*. Rostock: BS-Verlag.

Milan DEKLEVA, 2015: *Telo iz črk. Roman o Almi*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Milan DEKLEVA, 2017: *Die Weltbürgerin. Ein Roman über Alma M. Karlin*. Aus dem Slowenischen von Klaus Detlef Olof mit einem Nachwort von Jerneja Jezernik. Klagenfurt/Celovec: Drava.

Horst EHRHARDT, 2015: Personenbenennungen bei Alma M. Karlin. *V labirintu jezika = Im Labyrinth der Sprache*. Hg. Urška Valenčič Arh, Darko Čuden. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 67–82.

Jerneja JEZERNIK, 2009: *Alma M. Karlin, državljanka sveta. Življenje in delo Alme Maximiliane Karlin (1889–1950)*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jerneja JEZERNIK, 2016: *Nisem le napol človek. Alma M. Karlin in njeni moški*. Ljubljana: Založba Sanje.

Alma M. KARLIN, 1931/2018: *Ein Mensch wird. Auf dem Weg zur Weltreisenden*. Berlin: Aviva.

Alma M. KARLIN, 1948: *I Tschaos jüngstes Enkelkind. Eine Kurzgeschichte aus China*. Leipzig: Max Möhring.

Alma M. KARLIN, o. J. [1956]: *Vier Mädchen im Schicksalswind. Eine Südseegeschichte*. Lengerich/Westf.: Kleins Druck- und Verlagsanstalt.

Alma M. KARLIN, o. J. [1965]: *Gefangene der Kopffäger*. Bergisch Gladbach: Bastei-Verlag.

Hermann MÜCKLER, 2012: Von Celje nach Ozeanien: Alma Karlin in der Südsee. *Österreicher in der Südsee. Forscher, Reisende, Auswanderer*. Hg. Hermann Mückler. Wien: LIT-Verlag, 271–282.

Marijan PUŠAVEC, Hg., 2018: *Alma M. Karlin: Identitete, pisanje, recepcija = Dialogi* 54, 9.

Marijan PUŠAVEC, Jakob KLEMENČIČ, 2015: *Alma M. Karlin, svetovljanka iz province. Življenjepis v stripu*. Ljubljana: Forum.

Heiderose SCHNIEDER, 1988: Alma Karlin 1889–1950. *Aufbruch und Abenteuer. Frauen-Reisen um die Welt ab 1785*. Hg. Lydia Potts. Berlin: Orlando Frauenverlag, 126–140.

Ulrike STAMM, 2012: Schiffbruch und Liebestod. Literarische Phantasien vom Scheitern interkultureller Beziehungen im frühen 20. Jahrhundert. *Die interkulturelle Familie. Literatur- und sozialwissenschaftliche Perspektiven*. Hg. Michaela Holdenried, Weertje Willms, in Zusammenarbeit mit Stefan Hermes. Bielefeld: Transcript, 215–233.

Ulrike STAMM, 2017: »Umlauert von tückischen Krankheiten«. Die Südsee aus der Perspektive Alma Karlins. *Pazifikismus. Poetiken des Stillen Ozeans*. Hg. Johannes Görbert, Mario Kumekawa, Thomas Schwarz. Würzburg: Königshausen & Neumann, 211–225.

Neva ŠLIBAR, 2006: Alma Kolumbus auf Weltreise. Problematik und Potenzial der geographischen Bücher und Erzählungen der »Staatsbürgerin eines fremden Staates«. *Transkulturell = Transkulturno. Berlin – Ljubljana – Zabočevo*. Hg. Viktorija Osolnik Kunc, Niko Hudelja, Madita Šetinc Salzmann. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta, 319–337.

Neva ŠLIBAR, 2007: Alma M. Karlins Erzählen als Überlebensstrategie und Identitätskonstruktion, dargestellt anhand von Texten über die Mühen des Überlebens im Dritten Reich und im Zweiten Weltkrieg. *Nekoč se bodo vendarle morale sesuti okostenele pregrade med ljudstvi = Die starren Grenzen zwischen den Völkern werden in Zukunft sicherlich fallen*. Hg. Vesna Kondrič Horvat. Ljubljana: Znanstvena založba FF, Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko, 100–127.

Vlado ŠLIBAR, Zmago ŠMITEK, 1982: *Zbirka Alme Karlinove*. Maribor: Obzorja.

Barbara TRNOVEC, 2015: *Kolumbova hči. Življenje in delo Alme M. Karlin*. Celje: Pokrajinski muzej [prejšnje izdaje 2006, 2009, 2011].

Barbara TRNOVEC, 2017: *Kolumbova hči – Columbus' daughter: Alma M. Karlin*. Kulturna, zgodovinska in antropološka razstava, 21. september 2017–14. januar 2018. Ljubljana: Cankarjev dom; Celje: Pokrajinski muzej.

Špela VIRANT, 2014: Lichteffekte und Tarockpartien. Zu Alma M. Karlins Stück »Die Kringshäusler«. *Germanoslavica* 25, 2, 165–179.

Špela VIRANT, 2017: Alma Karlin in dramatika. »Und die Brücke hat gezogen, die vom Ost zum West schwingt«. *Literarische, kulturelle und sprachliche Vernetzungen und Grenzüberschreitungen. Festschrift für Mira Miladinović Zalaznik*. Hg. Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 83–93.

Patrick WOLFF, Horst EHRHARDT, 2017: Zum Reflex mitteleuropäischen Denkens im Phraseologismengebrauch bei Alma M. Karlin. *Germanistik in Maribor. Tradition und Perspektiven*. Hg. Vida Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 217–234.

